

Drastično pomanjkanje kadrov v turizmu

Sezona pred vrati, kadra pa ni

Posluha, naj delodajalci ustrezno in dostojno plačajo zaposlene, ni – Neurejeno delovno okolje in nestalni urniki

Katja Petrovec

Tik pred začetkom turistične sezone, ki se tradicionalno začne z velikonočnimi in prvomajskimi prazniki, slovenski turizem ponovno pesti kadrovski primanjkljaj. Ta je letos še večji kot prejšnja leta, kriza, ki je nastala v turizmu zaradi koronavirusa, pa je začela kazati prve prave zobe. V minulih dveh letih je službo izgubilo ogromno natakarjev in kuharjev, številni delavci v turizmu so zaradi negotovosti in zahtevnih delovnih razmer odšli iz panoge in se zaposlili drugje. Pred letošnjo sezono potrebuje naš turizem po ocenah stroke do 10.000 delavcev, ki jih nima od nikoder (več) vzeti, izpraznjeni so tudi bazeni tujih delavcev v sosednjih državah. Pomanjkanje kadrov bodo morali gostinci in hotelirji reševati drugače, to bo lahko pomenilo tudi okrnjeno ponudbo za goste. Napovedi za prihodnost prav tako niso dobre. Vpis na srednje in višje gostinske in turistične šole se iz leta v leto zmanjšuje in je v primerjavi s časom pred krizo manjši za več kot polovico.

Neizprosno delovno okolje

Epidemija je najbolj prizadela prav gostinstvo in turizem. Marca in aprila 2020 se je na zavod za zaposlovanje prijavilo 4015 brezposelnih iz te panoge, kar je za skoraj 460 odstotkov več kot leto prej, največ med njimi prav kuharjev in natakarjev. Številna vrata gostinskih obratov in nastanitev so se v času krize za vedno zaprla. A že letos so razmere popolnoma drugačne. Delodajalci pospešeno iščejo kader, ne le natakarje in kuharje, tudi receptorje, sobarice in drugo pomožno osebje. V prvih treh mesecih letos je bilo na zavodu 3883 prostih delovnih mest s področja turizma in gostinstva, največ na območju Kopra, Ljubljane in Kranja. O težavah z iskanjem kadra poroča kar

61,2 odstotka delodajalcev v gostinstvu in le polovica delavcev, ki jim je prenehalo delovno razmerje zaradi koronskih ukrepov, se je ponovno zaposlila v gostinstvu, so sporočili z zavoda za zaposlovanje.

»Samo v letu 2021 je bilo uradnega povpraševanja po približno 8500 delavcih,« pa je povedala **Breda Črnčec**, generalna sekretarka **Sindikata delavcev gostincev in turizma Slovenije**. »Vsi pa vemo, da delavce iščejo tudi prek različnih agencij in družbenih omrežij, zato ocenjujemo, da jih je primanjkovalo še precej več. A s pomanjkanje kadra smo se ukvarjali že leta pred epidemijo. Posluha, naj delodajalci ustrezno in dostojno plačajo zaposlene, da bodo ostali, ni bilo niti v času konjunktura in ga ni niti danes!«

Besede sindikalistke so ostre, toda neizprosno je tudi delovno okolje delavcev v turizmu in gostinstvu. V glavni poletni sezoni delajo petek in svenek, po 12 ur in več na dan, včasih nimajo časa niti za kosilo, ki si ga sami skuhajo, ves čas so v stiku z bolj oziroma manj prijetnimi in potrpežljivimi gosti. Urniki so nestalni, dopust v času glavne sezone težko izkoristijo, prostega časa, ki bi ga preživeli z bližnjimi, ni ali pa ga je zelo malo, število nadur, ponekod celo neplačanih, se povečuje, mesečno plačilo pa ostaja vsa ta leta precej pod slovenskim povprečjem. Med glavnimi razlogi za to, da kadrov primanjkuje, so po mnenju Brede Črnčec težki delovni pogoji, med katerimi izstopa delovni čas, in nizko plačilo.

»Plače gostinskih delavcev ne omogočajo normalnega preživetja. Zaradi vse večjih obremenitev, ker zaposlenih primanjkuje, dajejo delavci odpovedi. Za boljše lastno življenje iščejo delavci priložnosti tudi čez mejo. Dokler bomo imeli v gostinstvu najnižjo osnovno bruto pla-

čo nižjo od minimalne plače, sem prepričana, da tudi delavcev ne bomo dobili. Prav pomanjkanje delovne sile bi lahko ogrozilo poslovanje marsikatere družbe,« je jasno izrazil zaskrbljenost.

Vpis manjši za polovico

Pomanjkanje kadrov v turizmu ni težava od včeraj niti produkt korone, bolj se zdi, da je virus zabil še zadnji žebelj v krsto tej panogi, ki je vse do korone tolkla rekorde. Toda delavci v turizmu so imeli od te rasti bolj malo, razen preobremenjenosti. Še tiste kadre, ki so ostali, delodajalci nadpovprečno obremenijo. Delavec, ki nikoli ne ve, kako bo delal naslednji dan, pa ne more uskladiti poklicnega življenja z zasebnim, kar je za mlade, ki vstopajo na trg dela in imajo drugačne vrednote od starejših generacij, velik problem.

»Vsak april, ko se bliža velika noč in je začetek sezone, se pogovarjamo o tem, da je treba nekaj narediti, ker ni kadrov. A kadrov ne bo, ker jih ni od nikoder pričakovati. Šole so večinoma prazne, kadrov ne morejo dobavljati, ker ni dovolj vpisanih. Vpisa pa ni, ker vseskozi poslušamo, da so v gostinstvu slabe plače in neurejeni delavniki. Toda tudi šola sama ne more rešiti tega problema, ker gre za širši problem. Ne glede na to, kako rekordne sezone smo imeli, so ostajale plače nizke in krepko pod povprečjem,« je neizprosna tudi **Tadeja Krašna**, dekanja Visoke šole za hotelirstvo in turizem Bled.

Kljub televizijskim šovom, ki so natakarje in kuharje povzdignili v zvezdnike, so ostali gostinski poklici še vedno razvednoteni, šovi so izpolnili vlogo večernega kratkočasenja za občinstvo in lastne promocije nastopajočih kot kakšne prave promocije za gostinstvo. Mladi se za tovrstno šolanje že dolgo ne odločajo več. Tako

srednje kot višje šole v zadnjih desetih letih opažajo občuten upad vpisa v gostinske in turistične programe, v zadnjih dveh letih se je število vpisanih zmanjšalo za polovico.

V preteklosti se ni naredilo nič sistematičnega, da bi se razmere spremenile, toda v nekem trenutku bo treba začeti ta problem sistematično reševati, je prepričana Krašnova. »Gospodarstvo se bo moralo začeti povezovati s šolami, a ne tako, da nam pred sezono pošlje prošnje, naj jim priskrbimo kakšnega dobrega kuharja in natakharja. Treba bo postaviti sistem štipendiranja in urediti pogoje dela kot v ostalih podjetjih. Kajti gostinska podjetja so podjetja v storitveni dejavnosti, v teh pa moraš imeti dobro ekipo. Pomembna ni le investicija v infrastrukturo, ampak tudi v kadre – in o tem je treba dolgoročno razmišljati,« poudarja dekanja.

Deficitarni poklici

Država je letos prvič uvrstila gostinske poklice na seznam deficitarnih, za prihodnje šolsko leto bo dodelila tisoč štipendij v znesku 102,4 evra na mesec. To je le začetek, opozarjata sogovornici. »Samo štipendije ne bodo ključne za odločitev za te poklice in ne bodo rešile težav s kadri. Dolgi delovniki, oteženo koriščenje dopusta, pomanjkanje prostega časa, nizke plače in nespoštovanje teh poklicev mlade odvrača od vpisov v turistično-gostinske šole,« odgovarja Breda Črnčec, Tadeja Krašna pa do-

daja: »Kader je treba v gostinstvu in turizmu tudi obdržati. To pa lahko narediš le, če urediš pogoje dela in plačo ter zaposlenim zagotoviš določeno stopnjo varnosti. Že v Italiji in Avstriji so ponudbe za plačilo precej boljše kot pri nas. Naše študente privabljajo prek programov Erasmus in na druge načine ter jim ponujajo po nekaj tisoč evrov. Pri nas pa se pogovarjamo o nekaj sto evrih nad minimalno plačo.«

S pomanjkanjem kadrov v turizmu in gostinstvu, in sicer od 15 do 30 odstotkov, se malodane ukvarjajo vse evropske države, navede **Blaž Cvar**, predsednik sekcije za gostinstvo in turizem pri Obrtni zbornici Slovenije. Za nekaj sto evrov višja plača je pri slovenskih delavcih glavni razlog za odhod v Avstrijo. »Vendar ugotavljamo, da se številni vrnejo, takoj ko dobijo nekaj višjo plačo tudi tu. Ljudje namreč kljub razliki v plačilu raje delajo doma, saj jih odbija vsakodnevna večurna vožnja in migracija,« odvrne.

Krčenje storitev

Turistična sezona je pred vrati, kadra ni, a ta primanjkljaj bo treba tudi letos nekako rešiti. »Težko ga bomo rešili na kratek rok,« nič kaj optimistično ne ocenjuje Cvar. »Ena od rešitev je sicer tuja delovna sila. Čeprav se sliši čudno, se že iščejo rešitve, kako pomagati z zaposlitvami tistim, ki so prišli iz Ukrajine. Druga rešitev bo prilagoditev delovne-

ga časa ponudnikov in delodajalcev v gostilnah in restavracijah. Že zdaj je vse več takih, ki imajo dan ali dva v tednu zaprto ali krajši delovni čas. To bo skoraj nuja v tem obdobju.« Tudi Tadeja Krašna za letos ne vidi druge rešitve, kot je ta, da bodo ponudniki klestili turistične storitve. »Naj navedem tipični hotelski primer: namesto da ponujaš polni ali polpenzion, ponudiš le sobo z zajtrkom, in to samopostrežnim, ker ni nikogar, ki bi ga postregel. Toda take okleščene storitve so v nasprotju s tem, kar naj bi Slovenija kot petzvezdnična destinacija ponujala. Zato je edina rešitev, da uvažamo delovno silo ali pa promoviramo poklic do te mere, da se bo začela mladina ponovno vpisovati v gostinske šole. Vsi bi se šli turizem in bili turisti, vsi bi bilo radi lepo postreženi, v slovenskem jeziku, vse naj bi bilo vrhunsko, a za to potrebuješ vrhunsko usposobljen kader. Pri nas pa velja, da je lahko natakhar vsak. Ne more biti. Poznati je treba vrste vina, vedeti, v kakšnih kozarcih mora biti postreženo, treba je znati pravilno odpreti steklenico, točiti v kozarec, komunicirati z gostom tudi v tujem jeziku. Turizem in gostinstvo nista trivialna zadeva, ki se ju da hitro priučiti, za to potrebuješ izobrazbo.« Letos se jim, kot pove, dogaja, da jih delodajalci stalno prosijo za kader. »Plačamo kar koli, samo pošljite nam jih.« Toda šole jim letos žal nimajo kaj več poslati. ■

► Tadeja Krašna, dekanja Visoke šole za hotelirstvo in turizem Bled:

»Če v turizmu nadpovprečno tolčemo rekorde, tako kot leta 2019, in se to ne pozna pri plačah tistih, ki so v prvi bojni liniji, potem je nekaj zelo narobe.« / Foto: Marko Cokan

Blaž Cvar, predsednik sekcije za gostinstvo pri OZS

»Mladim želimo pokazati, da je tam, kjer so delovne razmere urejene, poklic gostinca res lep. Če bomo v nekem obdobju pozitivne kampanje namenili sredstva tudi za promocijo tega poklica, nam lahko srednjeročno in dolgoročno uspe pridobiti kader.«

S sezono toplejšega vremena se bodo lokali napolnili, vse več bo turistov, gostinskega osebja pa primanjkuje. / Foto: Luka Gjuha